

L. van Noort

RENTABILITEIT VAN HET GESPECIALISEERDE
FRUITTEELTBEDRIJF

Oogstjaar 1973/1974

Mededelingen en Overdrukken No. 130

September 1975

L29
130c

Landbouw-Economisch Instituut
Conradkade 175 Den Haag, tel. 070-614161

In de reeks "Mededelingen en Overdrukken" van het Landbouw-
Economisch Instituut zijn op dit gebied onder meer verschenen:

- No. 114   Rentabiliteit van het gespecialiseerde fruitteeltbe-
drijf oogstjaar 1972/1973
- No. 119   Rentabiliteit van de groenteteelt onder glas in
Nederland over 1973
- No. 120   Rentabiliteit van de groenteteelt in de open grond in
de provincies Noord- en Zuid-Holland, Noord-Brabant
en Limburg over 1973/1974
- No. 121   Rentabiliteit van de snijbloemeteelt onder glas in
Nederland over 1973
- No. 122   Rentabiliteit van champignonbedrijven in Nederland
over 1973
- No. 123   Rentabiliteit van de potplantenteelt onder glas in
Nederland over 1973
- No. 124   Rentabiliteit van de bloembollenteelt in de provincies
Noord- en Zuid-Holland over 1973
- No. 128   Rentabiliteit van de boomkwekerij in Boskoop e.o. over
1973/1974

Doel en werkwijze

Het rentabiliteitsonderzoek wordt uitgevoerd in het kader van de algemene opdracht van het Ministerie van Landbouw en Visserij en het bedrijfsleven jaarlijks de bedrijfseconomische resultaten van de tuinbouw te onderzoeken.

Het doel van het onderzoek is inzicht te verkrijgen in het niveau en de ontwikkeling van de rentabiliteit alsmede in de inkomensvorming uit het bedrijf.

Het onderzoek is op een a-selecte steekproef gebaseerd en omvat alleen de z.g. gespecialiseerde fruitteeltbedrijven die aan meer dan één man emplooi verlenen. Het gespecialiseerd karakter van deze bedrijven houdt in dat zij niet met andere takken van bedrijf of beroep zijn gemengd 1).

Van de 53 deelnemende bedrijven in het verslagjaar 1972/73 hebben 4 bedrijven niet deelgenomen aan het onderzoek in 1973/74, te weten:

één bedrijf is opgeheven;

van één bedrijf was de fiscale boekhouding niet tijdig gereed;

twee bedrijven weigerden verdere deelname aan het onderzoek.

Het onderzoek over 1973/74 heeft betrekking op 49 bedrijven.

Van de 49 bedrijven hebben 41 bedrijven gedurende 6 achtereenvolgende jaren aan het onderzoek deelgenomen. Vergelijkingen van de uitkomsten over de periode 1968 t/m 1973 hebben in dit verslag betrekking op deze 41 bedrijven.

De cijfers zijn ontleend aan de boekhoudingen van de deelnemende bedrijven. Aanvullende gegevens die voor een bedrijfseconomische voorstelling van kosten en opbrengsten noodzakelijk waren zijn via een enquête op deze bedrijven verkregen.

In dit verslag kon alleen het inkomen, dat uit het bedrijf werd verkregen, worden opgenomen; zodat in tegenstelling tot vorige jaren de inkomens buiten bedrijf alsmede de subsidies, de privé-uitgaven en de besparingen niet konden worden vermeld.

Samenvatting van de bedrijfsresultaten

Van het gespecialiseerde fruitteeltbedrijf waren de bedrijfseconomische kosten in 1973/74 gemiddeld f 20940,- hoger dan de opbrengsten. Dit betekent een verlies van 20% van de kosten. 12% van de bedrijven had een positief ondernemersoverschot. 33% had een negatief ondernemersoverschot van 0-20% van de kosten, 21% van 20-30% en 34% van 30% en meer van de kosten.

Ten opzichte van vorig jaar namen de kosten met 9% toe en de opbrengsten met 15% af, hierdoor daalde het ondernemersoverschot (per bedrijf) met f 27020,- 2) dat is van 3% in 1972 tot -20% in

- 1) De populatie waarop deze steekproef werd gebaseerd is beschreven in LEI-publikatie "Inlichting No. 99".
- 2) Gebaseerd op gemiddelden van 49 bedrijven.

Tabel 1. Bedrijfsresultaten over 1973/1974 (gemiddeld per bedrijf)

	Alle bedrijven	Indeling naar gebied			Indeling naar bedrijfsomvang		
		zuid-west- klei- gebied	rivier- klei- gebied	over- rige gebie- den	3 tot 6 ha	6 tot 9 ha	9 ha en meer
Aantal bedrijven	49	13	17	19	16	16	17
Aantal ondernemers	51	13	17	21	16	16	19
Opp. pit- en steenvruchten (are)	815	834	814	802	490	746	1185
waarvan appels (%)	74	69	80	73	71	75	75
waarvan peren (%)	24	29	19	24	27	24	22
Arbeidsbezetting (manjaren)	2,31	2,17	2,37	2,36	1,76	2,21	2,92
Geïnvesteerd vermogen per 1-1-1973	291000	293000	306000	277000	185000	295000	388000
Opbrengsten	84410	77120	80920	92520	53720	85000	112730
Kosten	105350	99050	111080	104530	75230	107820	131350
Ondernemersoverschot	-20940	-21930	-30160	-12010	-21510	-22820	-18620
Idem in % van de kosten	- 20	- 22	- 27	- 11	- 29	- 21	- 14
Percentage winstgevende bedrijven	12	8	6	21	0	19	18
Inkomen per ondernemer:							
arbeidsinkomen	3510	460	- 4910	12840	3390	1530	5280
ondernemersinkomen	10350	6800	4360	17400	9130	8620	12840
gezinsinkomen uit bedrijf	16120	12410	9640	23670	13950	14370	19430

- = negatief

1973(ondernemersoverschot in % van de kosten).De stijging van de kosten en de daling van de opbrengsten is zowel een gevolg van volume als van prijsveranderingen.

Als gevolg van deze ongunstige bedrijfsresultaten was het arbeidsinkomen van de ondernemers - dat is het ondernemersoverschot vermeerderd met de kosten van de handenarbeid van de ondernemer - f 3510,- per ondernemer; dat is ca. f 16500,- lager dan het c.a.o.-loon (incl. het werkgeversaandeel in de soc. lasten). Het ondernemersinkomen - dat is het arbeidsinkomen plus het saldo van berekende en betaalde rente - bedroeg gemiddeld f 10350,-. Bij toevoeging van de kosten van de handenarbeid van de gezinsleden werd een gezinsinkomen (uit bedrijf) van f 16120,- verkregen.

Van de ondernemers had 27% een gezinsinkomen hoger dan f 25000,-, 33% tussen f 10000,- en f 25000,- en 26% een inkomen van f -, tot f 10000,-. De resterende 14% had een negatief gezinsinkomen.

Het grondgebruik

Bijlage 1 geeft een uitvoerig beeld van het grondgebruik.

De oppervlakte met pit- en steenvruchten bedroeg voor het gemiddelde gespecialiseerde fruitteeltbedrijf 815 are, waarvan 199 are nog niet in volle produktie. De oppervlakte met pit- en steenvruchten is voor elk onderscheiden gebied ca. 8 hectare per bedrijf. In het zuidwestelijk kleigebied was 15% van de oppervlakte pit- en steenvruchten nog niet volledig in produktie, in het rivierkleigebied en de overige gebieden bedroeg dit resp. 27% en 28% (zie tabel 2).

Tabel 2. Het grondgebruik (gemiddeld per bedrijf)

	Indeling naar gebied			Indeling naar bedrijfsomvang		
	zuid- west- klei- gebied	rivier- klei- gebied	ove- rige gebie- den	3 tot 6 ha	6 tot 9 ha	9 ha en meer
Aantal bedrijven	13	17	19	16	16	17
Opp. pit- en steenvruchten (in are)	834	814	802	490	746	1185
waarvan appels (%)	69	80	73	71	75	75
waarvan peren (%)	29	19	24	27	24	22
Percentage beplanting nog niet in volle produktie	15	27	28	21	20	28

De arbeidsbezetting

De gemiddelde arbeidsbezetting (zie ook bijlage 1) op het gespecialiseerde fruitteeltbedrijf was 2,3 manjaar nl. 1,5 manjaar voor ondernemers en gezinsleden en 0,8 manjaar voor vreemd personeel. Het aandeel van het vreemd personeel in de totale arbeidsbezetting bedroeg voor de bedrijven met 3 tot 6 hectare 20% en van de bedrijven met 9 hectare en meer 48% (zie tabel 3).

Tabel 3. De arbeidsbezetting in manjaren (gemiddeld per bedrijf)

	Indeling naar gebied			Indeling naar bedrijfsomvang		
	zuidwest- klei- gebied	rivier- klei- gebied	overige gebieden	3 tot 6 ha	6 tot 9 ha	9 ha en meer
<u>Aantal bedrijven</u>	13	17	19	16	16	17
Arb.bezetting in manj.	2,2	2,4	2,4	1,8	2,2	2,9
w.v. arbeid door ondern. en gez. leden	61%	64%	66%	80%	67%	52%
w.v. arbeid door vreemd personeel	39%	36%	34%	20%	33%	48%

De bedrijfsresultaten

a. Per bedrijf

In bijlage 2 zijn uitvoerig gegevens opgenomen betreffende de kosten en de opbrengsten - gemiddeld per bedrijf - alsmede de rentabiliteit en het arbeidsinkomen per manjaar.

Voor deze gespecialiseerde fruitteeltbedrijven werd een negatief resultaat berekend van f 20940,- gemiddeld per bedrijf, dat is -20% van de kosten.

Ook voor elk der naar gebied en grootteklassen onderscheiden groepen werd een nadeling ondernemersoverschot becijferd. Het zuidwestelijk kleigebied en het rivierkleigebied hadden de slechtste uitkomsten, in tegenstelling tot de gemengde gebiedsgroep "overige gebieden" (N.O.P., Noord-Holland en Limburg) die minder verliesgevend was. Hetzelfde geldt voor resp. de "kleinere" bedrijven (3 tot 6 ha) en de "grotere" bedrijven (9 ha en meer).

Het verschil in bedrijfsuitkomsten tussen de gebieden is voor een belangrijk deel toe te schrijven aan het verschil in produktie per hectare (volwassen) fruit. In het zuidwestelijk en het rivierkleigebied bedroeg de produktie resp. 21 en 23 ton per hectare voor de "overige gebieden" werd 29 ton per hectare afgeleverd (zie tabel 4).

Tabel 4. De bedrijfsresultaten (gemiddeld per bedrijf)

	Indeling naar gebied			Indeling naar be- bedrijfsomvang		
	zuid- west- klei- gebied	rivier- klei- gebied	ove- rige gebie- den	3 tot 6 ha	6 tot 9 ha	9 ha en meer
Aantal bedrijven	13	17	19	16	16	17
Productie per hectare 1)	21 ton	23 ton	29 ton	23 ton	24 ton	25 ton
Opbrengsten						
Produkten (bruto)	69660	66990	85360	48920	74260	99730
w.v. landbouw en veeteelt	(1070)	(910)	(590)	(1010)	(1290)	(220)
Ov. opbrengsten	2900	6290	1130	1420	5980	2790
Aanwas plantop- stand	4560	7640	6030	3380	4760	10210
Totaal	77120	80920	92520	53720	85000	112730
Kosten						
Afschrijving en rente	27940	33490	27020	20140	32220	35790
Arbeid	37640	43150	41830	33150	40410	49440
Overige kosten	33470	34440	35680	21940	35190	46120
Totaal	99050	111080	104530	75230	107820	131350
Ondernemers- overschot	-21930	-30160	-12010	-21510	-22820	-18620
Idem in % van de kosten	- 22	- 27	- 11	- 29	- 21	- 14

- = negatief

1) Pit- en steenvruchten in volle produktie.

b. Per hectare

Tabel 5 geeft een beeld van de kosten en opbrengsten gemiddeld per hectare pit- en steenvruchten. Hierbij dient te worden opgemerkt dat alle kosten en opbrengsten zijn toegerekend aan de pit- en steenvruchten.

Het blijkt dat de totale opbrengsten van de bedrijven in het zuidwestelijk kleigebied en het rivierkleigebied resp. f 2290,- en f 1600,- per hectare lager zijn t.o.v. de overige gebieden.

Ofschoon de kosten van de bedrijven in het zuidwestelijk klei-gebied lager waren dan in de overige gebieden was dit niet voldoende om de lagere opbrengsten te compenseren.

Hoewel op de bedrijven met meer dan 9 hectare pit- en steenvruchten de opbrengsten per hectare lager waren t.o.v. de bedrijven met minder dan 9 hectare, was hier - dank zij relatief nog lagere kosten per hectare - het tekort kleiner. De totale kosten bedroegen voor de bedrijven met 9 hectare en meer pit- en steenvruchten f 11080,-, voor de bedrijven met 3 tot 6 hectare f 15350,-. Het verschil, zijnde f 4270,- per hectare, is voor f 2500,- door de arbeidskosten veroorzaakt; dit blijkt ook uit de arbeidsbezetting die voor de bedrijven met 9 hectare en meer op 0,25 en voor de bedrijven met 3 tot 6 hectare op 0,36 manjaar per ha werd berekend.

Tabel 5. De bedrijfsresultaten (gemiddeld per hectare pit- en steenvruchten)

	Indeling naar gebied			Indeling naar bedrijfsomvang		
	zuid- west. klei- gebied	rivier- klei- gebied	ove- rige gebie- den	3 tot 6 ha	6 tot 9 ha	9 ha en meer
Aantal bedrijven	13	17	19	16	16	17
Arbeidsbezetting (manjaren)	0,26	0,29	0,29	0,36	0,30	0,25
Opbrengsten						
Produkten (bruto)	8350	8230	10650	9980	9950	8420
w.v. landbouw en veeteelt	(130)	(110)	(70)	(210)	(170)	(20)
Ov. opbrengsten	350	770	140	290	800	230
Aanwas plantop- stand	550	940	750	690	640	860
Totaal	9250	9940	11540	10960	11390	9510
Kosten						
Afschrijving en rente	3350	4110	3370	4110	4320	3020
Arbeid	4510	5300	5220	6770	5420	4170
Overige kosten	4020	4240	4440	4470	4710	3890
Totaal	11880	13650	13030	15350	14450	11080
Ondernemers- overschot	-2630	-3710	-1490	-4390	-3060	-1570
Idem in % van de kosten	- 22	- 27	- 11	- 29	- 21	- 14

- = negatief

Aandeel van de winstgevende bedrijven in de totale produktiewaarde

In bijlage 3 is de spreiding van het ondernemersoverschot per f 100,- kosten opgenomen.

Het blijkt dat 12% van de (gespecialiseerde) fruitteeltbedrijven winstgevend was (in 1972 49%). Deze 12% winstgevende bedrijven namen 19% van de totale produktiewaarde voor hun rekening (zie ook tabel 6).

Tabel 6. Het aandeel van de winstgevende bedrijven in de totale produktiewaarde

	Indeling naar gebied			Indeling naar bedrijfsomvang		
	zuid- west- klei- gebied	rivier- klei- gebied	ove- rige gebie- den	3 tot 6 ha	6 tot 9 ha	9 ha en meer
Aantal bedrijven	13	17	19	16	16	17
Aantal bedrijven in%	26	35	39	33	33	34
Produktiewaarde in %	24	33	43	21	33	46
Percentage winstge- vende bedrijven	8	6	21	0	19	18
Proc. aandeel in de prod.waarde van de winstgevende bedr.	12	8	31	0	28	20

Vergelijking bedrijfsresultaten 1973 met die van vorige jaren

Bij een vergelijking van de uitkomsten over 1973 met die van 1972 (gebaseerd op 49 bedrijven) blijkt dat de kosten met 9% zijn gestegen. De kostenstijging in 1973 t.o.v. 1972 kan als volgt worden gespecificeerd:

Arbeidskosten	+ 4,5%
Rente en afschrijvingskosten	+ 4,7%
Overige kosten	+ 0,2%
Totaal	+ 9,4%

De opbrengsten namen met 15% af, hierdoor daalde het ondernemersoverschot (per bedrijf) in 1973 t.o.v. 1972 met f 24020,-, dat is van 3% tot -20% van de kosten. De stijging van de kosten en de daling van de opbrengsten is zowel een gevolg van volume als van prijsveranderingen.

In de periode 1968 t/m 1973 (zie ook bijlage 4) komen 5 jaar voor met verliesgevende uitkomsten, het jaar 1972 maakt hierop een gunstige uitzondering, in dat jaar waren de opbrengsten hoger dan de kosten en het ondernemersinkomen (per ondernemer) bedroeg f 27770,-.

De kosten x) per ha namen in de periode 1968 t/m 1973 toe met gemiddeld f 830,- per jaar. De opbrengsten per ha zijn van 1968 tot 1972 regelmatig gestegen tot een niveau dat de kosten werden overtroffen. In 1973 is deze lijn echter onderbroken, waardoor een verlies van f 2440,- per ha ontstond.

Tabel 7. Bedrijfsresultaten over 1973 in vergelijking met die van vorige jaren (gebaseerd op 41 dezelfde bedrijven)

	1968	1969	1970	1971	1972	1973
Oppervlakte pit- en steenvruchten (in ha) per bedrijf	7,78	7,99	8,19	8,14	8,08	8,01
Arbeidsbezetting in manjaren per ha	0,27	0,29	0,28	0,29	0,31	0,29
Geïnvesteed vermogen per ha	28800	28200	25600	26800	30600	35600
Opbrengsten 1) per ha	6080	6610	7880	8660	11330	9620
Kosten per ha	<u>7930</u>	<u>8900</u>	<u>9210</u>	<u>10310</u>	<u>10920</u>	<u>12060</u>
Ondernemersoverschot per ha	-1850	-2290	-1330	-1650	410	-2440
Ondernemersoverschot in % van de kosten	- 23	- 26	- 14	- 16	4	- 20
Arbeidsinkomen 2)	- 490	-2400	6030	5240	23840	4960
C.a.o.-loon 3)	11090	12150	13620	15050	17430	19950
Ondernemersinkomen 2)	4590	3190	11330	11050	27770	11500

1) Het saldo van aanwas en afschrijving op de vaste plantopstand is onder de opbrengsten opgenomen.

2) Gemiddeld per ondernemer.

3) Incl. het werkgeversaandeel in de sociale lasten.

Het inkomen per ondernemer in 1973

Het inkomen per ondernemer is opgenomen in bijlage 5. Het arbeidsinkomen - bestaande uit het ondernemersoverschot en de als kosten gecalculeerde vergoeding voor de handenarbeid van de ondernemer - bedroeg gemiddeld f 3510,-. Het ondernemersinkomen - ar-

x) In de vergelijking over de jaren 1968 t/m 1973 zijn de kosten en opbrengsten anders gedefinieerd; dat wil zeggen, de kosten van afschrijving op de plantopstand zijn niet onder de kosten begrepen. Het saldo van aanwas en afschrijving op de plantopstand is (in tabel 7 en in bijlage 4) onder de opbrengsten vermeld.

beidsinkomen vermeerderd met het saldo van berekende en betaalde rente - bedroeg f 10350,-.

Het gezinsinkomen - ondernemersinkomen vermeerderd met de kosten van de handenarbeid van de gezinsleden - bedroeg gemiddeld f 16120,- per ondernemer.

Voorvoemde inkomens zijn voor alle onderscheiden groepen van bedrijven opgenomen in tabel 8.

Tabel 8. Inkomen uit het bedrijf in 1973 (gemiddeld per ondernemer)

	Indeling naar gebied			Indeling naar bedrijfsomvang		
	zuid-west- klei- gebied	rivier- klei- gebied	ove- rige gebie- den	3 tot 6 ha	6 tot 9 ha	9 ha en meer
Aantal bedrijven	13	17	19	16	16	17
Aant. ondernemers	13	17	21	16	16	19
Arbeidsinkomen	460	-4910	12210	3390	1530	5280
Ondern.inkomen	6800	4360	17400	9130	8620	12840
Gezinsinkomen uit bedrijf	12410	9640	23670	13950	14370	19430

- = negatief

De spreiding van het inkomen

De spreiding van het arbeidsinkomen, het ondernemersinkomen en het gezinsinkomen is voor alle onderscheiden groepen van bedrijven opgenomen in bijlage 6.

Het blijkt o.m. - zie tabel 9 - dat 39% van de ondernemers een negatief arbeidsinkomen had. Dat wil dus zeggen dat in die gevallen het bedrijfsverlies (negatief ondernemersoverschot) hoger was dan het loon (incl. sociale lasten) dat een ondernemer op c.a.o.-basis als werknemer in het fruitbedrijf zou kunnen verdienen.

Na toevoeging van het saldo van berekende en betaalde rente (ondernemersinkomen) wordt dit percentage tot 22, bij inachtneming van de kosten van de handenarbeid van de gezinsleden - zie tabel 9 - tot 14% gereduceerd. Van 86% van de ondernemers was het gezinsinkomen uit het bedrijf positief, van 60% hoger dan f 10000,- en van 27% hoger dan f 25000,-.

Tabel 9. Spreiding van het inkomen in 1973 (aantal ondernemers per inkomensklasse in procenten)

Inkomensklasse	Arbeids- inkomen	Ondernemers- inkomen	Gezins- inkomen
	%	%	%
negatief inkomen	39	22	14
f -, tot f 10000,-	20	23	26
f 10000,- tot f 25000,-	31	35	33
f 25000,- tot f 40000,-	10	18	19
f 40000,- tot f 60000,-	-	2	8
	<u>100</u>	<u>100</u>	<u>100</u>

Investerings in duurzame produktiemiddelen in 1973

De investeringen in duurzame produktiemiddelen zijn per soort voor de onderscheiden groepen van bedrijven opgenomen in bijlage 7.

Als netto-investering is beschouwd de bruto-investering minus de gecalculerde afschrijving op duurzame produktiemiddelen en plantopstanden.

De bedrijven hebben in 1973 gemiddeld voor f 13280,- 1) geïnvesteerd. Deze investeringen waren lager dan de afschrijvingen die op f 16340,- per bedrijf werden berekend. Doordat het verlies (gemiddeld f 20940,- was, is de afschrijving f 16340,- bij aanname dat eerst de kosten van de overige produktiefactoren worden vergoed - niet vrijgekomen.

Tabel 10. Investerings in duurzame produktiemiddelen (gemiddeld per bedrijf)

Aantal bedrijven	49	
Investering in grond	1830	
gebouwen	1130	
machines	4550	
overige inventaris	460	
plantopstand	<u>6200</u>	
Totaal investeringen		14170
minus desinvesteringen		<u>890</u>
Totaal bruto-investering		13280
Afschrijving duurz. prod.middelen	8850	
Afschrijving plantopstand	<u>7490</u>	
Totaal afschrijvingen		16340
Netto-investeringen		<u>- 3060</u>
Geïnvesteerd vermogen per 1-1-1973		291000
Netto-investeringen in % van het geïnvesteerd vermogen		- 1

1) Investerings minus desinvesteringen.

Het aantal bedrijven met grote investeringsactiviteiten was beperkt, 24% van de bedrijven heeft meer dan f 20000,- geïnvesteerd (zie tabel 11). Laatstgenoemde bedrijven namen 56% van de totale investeringen van de 49 bedrijven voor hun rekening.

Tabel 11. Spreiding van de bruto-investeringen

<u>Aantal bedrijven</u>	<u>49</u>
<u>Investeringsklasse</u>	<u>%</u>
f 1,- tot f 5000,-	29
f 5000,- tot f 20000,-	47
f 20000,- tot f 40000,-	22
f 40000,- en meer	2
	<u>100</u>

Het vreemd vermogen

In bijlage 8 is gemiddeld per bedrijf het vreemd vermogen zowel aan het begin als aan het einde van 1973 opgenomen. Per saldo is het vreemd vermogen in de loop van 1973 afgenomen met gemiddeld f 6860,-. De stand van het vreemd vermogen per 31 december 1973 was gemiddeld f 98930,-.

BIJLAGE 1. Grondgebruik en arbeidsbezetting over 1973 (gemiddeld per bedrijf)

	Alle bedrijven		Indeling naar gebied		Indeling naar bedrijfsomvang		
	aan- tal	in %	zuidwest- kleigebied	rivierklei- gebied	3 tot 6 ha	6 tot 9 ha	9 ha en meer
Aantal bedrijven	49		13	17	16	16	17
Aantal bedrijven in %	100		26	35	32	33	35
Appelen	603		575	648	583	346	886
w.v. nog niet in volle produktie	(141)		(60)	(195)	(148)	(63)	(100)
Peren	192		240	154	194	130	266
w.v. nog niet in volle produktie	(52)		(62)	(24)	(70)	(34)	(48)
Pruimen	11		19	5	11	12	8
w.v. nog niet in volle produktie	(4)		(6)	(2)	(4)	(2)	(5)
Overig	9		-	7	14	2	19
TOTAAL PIT- EN STEENVRUCHTEN	815		834	814	802	490	746
w.v. nog niet in volle produktie	(199)		(128)	(221)	(227)	(101)	(150)
Overige tuinbouwprodukten	11		1	5	24	6	29
Landbouw en veeteelt	47		133	28	5	51	78
Braakland	6		3	7	6	3	13
TOTAAL BETEELBAAR	879		971	854	837	550	866
verhuurd aan derden	33		31	20	46	41	22
erf, blijvende paden, enz.	72		69	79	68	43	67
Kadastrale oppervlakte	984		1071	953	951	634	955
w.v. eigendom	529		508	663	423	294	604
Aantal ondernemers per bedrijf	1,04		1,00	1,00	1,11	1,00	1,00
Arbeidsbezetting in manjaren:							
Arbeid van de ondernemer(s)	1,14		1,03	1,18	1,19	1,16	1,13
Arbeid van de gezinsleden	0,33		0,29	0,33	0,36	0,24	0,36
Arbeid van vast personeel	0,24		0,21	0,25	0,25	-	0,18
Arbeid van los personeel	0,60		0,64	0,61	0,56	0,36	0,54
TOTAAL ARBEIDSBEZETTING	2,31		2,17	2,37	2,36	1,76	2,21
Arbeid door ondernemer(s) en gezinsleden in %	64		61	64	66	80	67

BIJLAGE 2

Bedrijfsresultaten over 1973 (gemiddeld per bedrijf)

	Alle bedrij- ven	Indeling naar gebied			Indeling naar be- drijfsomvang		
		zuid- west- klei- gebied	rivier- klei- gebied	ove- rige gebie- den	3 tot 6 ha	6 tot 9 ha	9 ha en meer
Aantal bedrijven	49	13	17	19	16	16	17
Geïnv. verm. per 1-1-1973	291000	293000	306000	277000	185000	295000	388000
KOSTEN							
Afschr. duurz. prod.midd.	8850	7510	11360	7510	6700	9400	10350
Afschr. plantopstand	7490	8770	6640	7380	4940	8650	8810
Huren en pacht	1950	2710	1340	1980	1250	1200	3320
Rente	13170	11660	15490	12130	8500	14170	16630
Onderhoud	2690	2430	3150	2450	1270	3240	3500
Mest en stro	2010	1540	2430	1970	1350	2000	2660
Zaden, planten, bomen	810	1660	580	440	420	570	1410
Bestrijdingsmiddelen	5460	5080	6200	5060	3640	5100	7510
Motorbrandstof	410	470	410	360	370	370	480
Verpakkingsmaterialen	760	760	800	720	720	680	860
Overige materialen	90	30	40	170	-	130	50
Werk door derden	730	640	730	800	830	590	770
Vracht	1250	980	860	1800	810	1560	1380
Sorteer- en pakloon	1610	1770	1850	1270	670	2110	2010
Koel- en bewaarloon	3250	3020	2500	4090	1580	3940	4180
Veilingkosten e.d.	5530	4920	4840	6560	3530	5290	7630
Arbeid ondernemer(s)	24590	22390	25250	25500	24900	24350	24520
Arbeid gezinsleden	6010	5610	5280	6930	4820	5750	7370
Arbeid betaald personeel	10580	9640	12620	9400	3430	10310	17550
Bedr.belastingen	630	700	740	490	330	720	840
Overige kosten	7480	6760	7970	7520	5170	7690	9520
TOTALE KOSTEN	105350	99050	111080	104530	75230	107820	131350
OPBRENGSTEN							
Produkten (bruto)	74000	68590	66080	84770	47910	72970	99510
Landbouw en veeteelt	830	1070	910	590	1010	1290	220
Overige opbrengsten	3380	2900	6290	1130	1420	5980	2790
Aanwas plantopstand	6200	4560	7640	6030	3380	4760	10210
TOTALE OPBRENGSTEN	84410	77120	80920	92520	53720	85000	112730
Ondernemersoverschot	-20940	-21930	-30160	-12010	-21510	-22820	-18620
Ondernemersoverschot:							
per f 100,- kosten	- 20	- 22	- 27	- 11	- 29	- 21	- 14
per f 100,- geïnv. verm.	- 7	- 7	- 10	- 4	- 12	- 8	- 5
per manj. arb.bezetting	- 9060	-10100	-12720	- 5090	-12220	-10330	- 6380
per ha pit/steenvruchten	- 2570	- 2630	- 3710	- 1490	- 4390	- 3060	- 1570
Arbeidsink. per manjaar	8760	7240	5480	12640	6620	7960	10550

BIJLAGE 3

Spreading van het ondernemersoverschot per f 100,- kosten (aantal bedrijven per rentabiliteitsklasse in %)

	Alle bedrij- ven	Indeling naar gebied			Indeling naar be- drijfsomvang		
		zuid- west- klei- gebied	rivier- klei- gebied	ove- rige gebie- den	3 tot 6 ha	6 tot 9 ha	9 ha en meer
Aantal bedrijven	49	13	17	19	16	16	17
Rentabiliteitsklasse	%	%	%	%	%	%	%
Negatief							
40 en meer	14	15	17	11	31	12	-
40 - 30	20	15	35	10	18	25	17
30 - 20	21	39	18	10	19	25	18
20 - 10	16	15	18	16	19	6	23
10 - 0	17	8	6	32	13	13	24
TOTAAL VERLIESGEVEND	88	92	94	79	100	81	82
Positief							
0 - 10	10	8	6	16	-	13	18
10 - 20	2	-	-	5	-	6	-
TOTAAL WINSTGEVEND	12	8	6	21	0	19	18
	100	100	100	100	100	100	100
Ondernemersoverschot per f 100,- kosten (ongewogen gemiddelde)	-22	-24	-28	-14	-30	-22	-15

BIJLAGE 4

Vergelijking bedrijfsresultaten 1968, 1969, 1970, 1971, 1972 en 1973 van 41 dezelfde bedrijven (gemiddeld per bedrijf)

	Alle bedrijven					
	1968	1969	1970	1971	1972	1973
Aantal bedrijven	41	41	41	41	41	41
Opp. pit- en steenvr. in ha	7,78	7,99	8,19	8,14	8,08	8,01
w.v. appels (%)	74	74	73	72	72	72
w.v. peren (%)	23	23	24	24	25	25
Arbeidsbezetting (manjaren)						
Ondernemer(s)	1,13	1,18	1,18	1,17	1,18	1,15
Gezinsleden	0,20	0,28	0,33	0,31	0,36	0,33
Vast personeel	0,31	0,30	0,24	0,22	0,24	0,24
Los personeel	0,43	0,55	0,54	0,70	0,69	0,62
Totaal	2,07	2,31	2,29	2,40	2,47	2,34
Arbeidskosten per manjaar	10700	11260	12490	13430	15060	17670
Geïnv. vermogen per 1 januari	224000	225000	210000	218000	247000	285000
Geïnv. vermogen per manjaar	108000	97000	92000	91000	100000	122000
Gecalculleerd rentepercentage	6	6,5	7	7,5	7 1)	7 1)
Opbrengsten 2)	47340	52830	64570	70480	91560	77060
Kosten	61710	71080	75460	83900	88220	96590
Ondernemersoverschot	-14370	-18250	-10890	-13420	3340	-19530
Ondernemersoverschot:						
per f 100,- kosten	- 23	- 26	- 14	- 16	4	- 20
per f 100,- geïnv. vermogen	- 6	- 8	- 5	- 6	1	- 7
per ha pit- en steenvruchten	- 1850	- 2280	- 1330	- 1650	410	- 2440
Perc. verliesgevende bedrijven	88	93	85	78	51	90
Arbeidsinkomen per manjaar	3760	3350	7740	7840	16410	9320
Arb.inkomen van de ondern. 3)	- 490	- 2400	6030	5240	23840	4960
Ondernemersinkomen 3)	4590	3190	11330	11050	27770	11500

1) Voor de grond 3,5%.

2) Het saldo van aanwas en afschrijving op de vaste plantopstand onder de opbrengsten opgenomen.

3) Gemiddeld per ondernemer.

Inkomen uit het bedrijf over 1973 (gemiddeld per ondernemer)

	Alle bedrijven	Indeling naar gebied			Indeling naar bedrijfsomvang		
		zuidwest- kleigebied	rivierklei- gebied	overige gebieden	3 tot 6 ha	6 tot 9 ha	9 ha en meer
Aantal bedrijven	49	13	17	19	16	16	17
Aantal ondernemers	51	13	17	21	16	16	19
Ondernemersoverschot	-20110	-21930	-30160	-10860	-21510	-22820	-16660
Handenarbeid ondernemer	23620	22390	25250	23070	24900	24350	21940
Arbeidsinkomen van de ondernemer	3510	460	- 4910	12210	3390	1530	5280
Rente meer berekend dan betaald	6840	6340	9270	5190	5740	7090	7560
Ondernemersinkomen	10350	6800	4360	17400	9130	8620	12840
Handenarbeid gezinsleden	5770	5610	5280	6270	4820	5750	6590
Gezinsinkomen uit bedrijf	16120	12410	9640	23670	13950	14370	19430

- = negatief

BIJLAGE 6

Spreading van het arbeidsinkomen en het ondernemersinkomen van de ondernemer
(aantal ondernemers per inkomensklasse in %)

Inkomensklasse in gld.	Alle bedrij- ven	Indeling naar gebied			Indeling naar be- drijfsomvang		
		zuid- west- klei- gebied	rivier- klei- gebied	ove- rige gebie- den	3 tot 6 ha	6 tot 9 ha	9 ha en meer
Aantal ondernemers	51	13	17	21	16	16	19
ARBEIDSINKOMEN	%	%	%	%	%	%	%
Negatief							
25000 en meer	8	8	12	4	-	19	5
25000 - 15000	10	8	18	5	12	6	11
15000 - 10000	2	8	-	-	-	-	5
10000 - 5000	10	-	29	-	13	13	5
5000 - 1	9	15	12	5	19	6	6
totaal negatief	39	39	71	14	44	44	32
Positief							
0 - 5000	6	8	6	5	6	-	10
5000 - 10000	14	31	5	10	12	19	10
10000 - 15000	12	7	6	19	19	12	5
15000 - 25000	19	7	6	38	19	6	32
25000 - 40000	10	8	6	14	-	19	11
totaal positief	61	61	29	86	56	56	68
	100	100	100	100	100	100	100
ONDERNEMERSINKOMEN							
Negatief							
25000 en meer	2	7	-	-	-	6	-
25000 - 15000	6	8	6	5	-	6	11
15000 - 10000	6	-	12	5	6	13	-
10000 - 5000	6	-	17	-	6	6	5
5000 - 1	2	-	6	-	7	-	-
totaal negatief	22	15	41	10	19	31	16
Positief							
0 - 5000	17	31	17	9	31	13	11
5000 - 10000	6	8	6	5	6	6	5
10000 - 15000	10	15	12	4	-	6	21
15000 - 25000	25	23	6	43	38	13	26
25000 - 40000	18	8	18	24	6	25	21
40000 - 60000	2	-	-	5	-	6	-
totaal positief	78	85	59	90	81	69	84
	100	100	100	100	100	100	100

BIJLAGE 6 (vervolg)

Spreiding van het gezinsinkomen van de ondernemer (aantal ondernemers per inkomensklasse in %)

Inkomensklasse in gld.	Alle bedrij- ven	Indeling naar gebied			Indeling naar be- bedrijfsomvang		
		zuid- west. klei- gebied	rivier- klei- gebied	ove- rige gebie- den	3 tot 6 ha	6 tot 9 ha	9 ha en meer
Aantal ondernemers	51	13	17	21	16	16	19
GEZINSINKOMEN	%	%	%	%	%	%	%
Negatief							
25000 - 15000	4	7	6	-	-	6	5
15000 - 10000	-	-	-	-	-	-	-
10000 - 5000	4	-	6	5	-	13	-
5000 - 1	6	8	12	-	-	6	11
totaal negatief	14	15	24	5	-	25	16
Positief							
0 - 5000	12	15	17	5	31	6	-
5000 - 10000	14	15	18	9	25	13	5
10000 - 15000	4	8	-	5	-	6	5
15000 - 25000	29	39	23	29	25	19	42
25000 - 40000	19	-	12	38	19	25	16
40000 - 60000	8	8	6	9	-	6	16
totaal positief	86	85	76	95	100	75	84
	100	100	100	100	100	100	100

Investerings in duurzame produktiemiddelen (gemiddeld per bedrijf)

	Alle bedrijven	Indeling naar gebied				Indeling naar bedrijfsomvang		
		zuidwest- kleigebied	13	17	19	3 tot 6 ha	6 tot 9 ha	9 ha en meer
Aantal bedrijven	49							
Investerings in:								
grond	1830	2760	1610	1400	860	2520	2110	
bedrijfsgebouwen	1130	70	780	2180	880	1580	950	
machines en werktuigen	4550	4880	5310	3640	1990	4450	7050	
overige inventaris	460	460	260	630	690	640	50	
aanwas, plantopstand	6200	4560	7640	6030	3380	4760	10210	
Totaal investeringen	14170	12730	15600	13880	7800	13950	20370	
Minus desinvesteringen	890	1160	1220	410	160	820	1640	
Totaal bruto-investeringen	13280	11570	14380	13470	7640	13130	18730	
Afschrijvingen:								
duurzame produktiemiddelen	8850	7510	11360	7510	6700	9400	10350	
plantopstanden	7490	8770	6640	7380	4940	8650	8810	
Totaal afschrijvingen	16340	16280	18000	14890	11640	18050	19160	
Netto-investeringen	-3060	-4710	-3620	-1420	-4000	-4920	-430	
Geinv. vermogen per 1-1-1973	291000	293000	306000	277000	185000	295000	388000	
Netto-investeringen in % van het geïnvesteerd vermogen	-1	-2	-1	-1	-2	-2	-0	

Mutaties vreemd vermogen in 1973 en een specificatie van het vreemd vermogen per 1-1-1974 (gemiddeld per bedrijf)

	Alle bedrijven		Indeling naar gebied				Indeling naar bedrijfsomvang			
	49	13	17	19	16	16	16	16	9 ha en meer	
Aantal bedrijven	49	13	17	19	16	16	16	16	17	
Stand v/h vreemd verm. per 1-1-1973	105790	85870	127330	100140	63940	118100	133590			
Mutaties in 1973										
Te betalen kosten	- 130	-2090	- 640	1670	490	-1030	130			
Te betalen investeringen	-1270	-1640	- 1590	- 730	-1200	- 250	-2290			
Kort bankkrediet	- 100	- 390	-	-	-	-	- 290			
Familieleden	-1010	- 480	- 510	-1810	-1020	-1360	- 670			
Particulieren	-2310	270	- 5620	-1100	- 90	220	-6770			
Rabobank: vast voorschot	- 360	6150	- 2220	-3150	-2260	1190	- 40			
overig	- 590	-3090	1250	- 530	- 470	-5160	3590			
Overige kredietinstellingen	-1090	- 960	- 2220	- 160	490	- 160	-3440			
Totaal	-6860	-2230	-11550	-5810	-4060	-6550	-9780			
Stand 1-1-1974										
Te betalen kosten	8110	5310	10390	7970	4120	7060	12840			
Te betalen investeringen	840	-	2080	320	10	1080	1410			
Kort bankkrediet	-	-	-	-	-	-	-			
Familieleden	22320	17080	35410	14200	20750	32700	14030			
Particulieren	1920	2390	920	2500	2520	1350	1880			
Rabobank: vast voorschot	51560	44460	43810	63350	23770	59740	70020			
overig	8350	12170	10650	3670	2850	7970	13880			
Overige kredietinstellingen	5830	2230	12520	2320	5860	1650	9750			
Totaal stand per 1-1-1974	98930	83640	115780	94330	59880	111550	123810			

- = afgenomen

BIJLAGE 9

Begrippen en kengetallen

De afschrijving op de slijtende duurzame produktiemiddelen is in hoofdzaak gebaseerd op de nieuwwaarde, waarbij rekening is gehouden met de economische levensduur en het waardeverloop van de objecten.

De opbrengsten zijn verhoogd met de waardestijging van jonge plantopstanden, de afschrijving op volwassen plantopstanden is aan de kosten toegevoegd.

Het geïnvesteerde vermogen 1) is de som van:

- de verkoopwaarde van de grond;
- de economische waarden van de fruitopstand;
- de economische boekwaarde van de dode inventaris;
- de normale behoefte aan vlottende middelen.

De rente over het geïnvesteerd vermogen (excl. de gepachte objecten) is bepaald op 7%, met uitzondering van het vermogen dat in de grond is opgesloten waarover 3,5% is berekend.

De kosten van de handenarbeid van de ondernemer en gezinsleden zijn berekend op basis van een taxatie van de door hen verrichte hoeveelheid handenarbeid. Deze arbeid is op c.a.o.-basis (incl. het werkgeversaandeel in de sociale lasten) gewaardeerd.

Alle bedrijven met pit- en steenvruchten vallen onder de "Landbouwregeling" dit betekent dat voor deze bedrijven de kosten en de opbrengsten alsmede de investeringen inclusief omzetbelasting zijn opgenomen.

Het ondernemersoverschot is het verschil tussen de opbrengsten en de kosten. In de kosten is geen vergoeding opgenomen voor leiding en toezicht van de ondernemer. Dit kostenelement maakt derhalve deel uit van het ondernemersoverschot. Dit laatste mag dan ook niet worden aangezien voor de bedrijfseconomische winst.

Het ondernemersoverschot per f 100,- kosten is zowel in een gewogen als in een ongewogen gemiddelde tot uitdrukking gebracht. Bij de berekening van het gewogen kengetal is het totale ondernemersoverschot van alle bedrijven van een groep gedeeld door 1% van het totaal van de kosten van die bedrijven. Voor de berekening van het ongewogen gemiddelde is deze deling voor elk bedrijf afzonderlijk verricht, waarna het gemiddelde van de kengetallen werd vastgesteld.

Het inkomen van de ondernemer uit het bedrijf (gemiddeld per ondernemer):

- a. arbeidsinkomen van de ondernemer: ondernemersoverschot vermeerderd met de - als kosten gecalculeerde - vergoeding voor de handenarbeid van de ondernemer;
- b. ondernemersinkomen van de ondernemer: arbeidsinkomen vermeerderd met het saldo van berekende en betaalde rente;
- c. gezinsinkomen van de ondernemer: ondernemersinkomen verhoogd met de - als kosten gecalculeerde - vergoeding voor de handenarbeid van de gezinsleden.

Het arbeidsinkomen per manjaar is het bedrag dat door allen, die arbeid in het bedrijf hebben verricht, te zamen als inkomen is genoten. Het is de som van ondernemersoverschot en de kosten van arbeid. Na deling van dit inkomen door het aantal - tot volwaardige arbeidskrachten herleide - manjaren, verkrijgt men het gemiddelde arbeidsinkomen per manjaar.

---

1) Deze investering omvat ook de bedrijfsmiddelen die door de ondernemer zijn gepacht.